

Janet & Geoff Benge

C.S. Lewis
Maestrul povestitor

Traducere de Narcisa Țiulete

Cuprins

1. O imaginație debordantă	7
2. Schimbări mari	17
3. Școli noi, probleme noi	27
4. „Bătrânul Knock”	35
5. În tranșee	43
6. Un bursier la Oxford	51
7. Irlanda rămâne în urmă	61
8. Un eșec al imaginației	69
9. Clubul Inklings	77
10. Din nou pe front	85
11. Vedetă la radio	91
12. Un basm pentru copii	101
13. Cum a scris „Cronicile din Narnia”	113
14. Oportunități noi	125
15. Cele două nunți ale lui C.S. Lewis	135
16. Printre cele mai fericite zile	145
17. În Tărâmul Umbrelor	153
Notă către cititori	159
Bibliografie	161
Despre autori	162

Insulele Britanice

Capitolul 1

O imaginație debordantă

Clive Staples Lewis, care încă de când avea doi ani a insistat ca toată lumea să îi spună Jack, sări cu piciorul într-o baltă. Haina fratelui său, Warren, se umplu de nămol.

— De ce ai făcut asta, jupâne Jack? îl întrebă doica Lizzie Endicott, adresându-i-se cu numele lui preferat. L-ai făcut pe Warnie să arate ca un papistaș stropșit.

Jack, care avea doar șase ani pe atunci, a înțeles perfect ce a vrut Lizzie să spună prin „papistaș stropșit”. Lizzie a folosit cuvântul *papistaș* pentru ceva murdar sau urât – ceva care nu te lăsa să uiți că Biserica Romano-Catolică și orice avea legătură cu ea era o urâciune. Probabil că singurul loc din lume unde această expresie avea noimă pe atunci era în Irlanda, unde s-a născut Jack, pe 29 noiembrie 1898.

La începutul secolului XX, Irlanda era o țară divizată cu înverșunare de dictatul religios. În secolul al XVII-lea, Anglia protestantă a început să își impună dominația asupra Irlandei catolice. Parte din această subjugare a însemnat că monarhii englezi le-au „plătit” tribut din pământul irlandez lorzilor englezi aflați în grație. Mulți dintre aceștia și-au construit castele și case mari în Irlanda, unde au locuit rareori. În schimb,

îi trimiteau pe alții să le chivernisească și să le trimită profiturile de pe urma lor în Anglia, devenind astfel lorzi absenți, în timp ce locuitorii nativi irlandezi se zbăteau în sărăcie. După cum era de așteptat, această situație a dus la o animozitate uriașă în Irlanda. Unul dintre aspectele în care această ostilitate își arăta colții era ura protestanților față de catolici – și a catolicilor față de protestanți.

Familia Lewis a jucat un rol important în acest conflict vechi. Bunicul lui Jack, Richard Lewis, a fost galez, iar familia lui se mutase în Anglia și apoi emigrase în Belfast, în Irlanda, pentru a investi în industria navală de acolo, aflată în plină dezvoltare. Iar părinții mamei lui Jack, Thomas și Mary Hamilton, proveneau amândoi din familii engleze protestante bogate, care primiseră pământ în Irlanda prin anii 1700. Bunicul Thomas Hamilton a fost arhiepiscop-vicar la Biserica St. Mark din suburbia Dundela a Belfastului și nu rata nicio ocazie de a-i critica aspru pe catolici de la amvon. De fapt, spunea deseori în predicile lui despre catolici că erau niște îndrăciți.

Nimic din toate acestea nu păreau să îi stârnească interesul micuțului Jack – îl preocupau mult mai mult poveștile irlandeze decât conflictele religioase pe care le ducea țara. Iar doica lui, Lizzie, era o sursă inepuizabilă de astfel de istorisiri. În fiecare seară când îi puneă pe Jack și pe Warren la culcare, le spunea câte o poveste nouă din vechile legende irlandeze. Erau povești despre războinicul clarvăzător Fionn MacCumhaill, care mâncase din „somonul cunoașterii” pentru a deveni înțelept și care se luptase apoi cu uriași și vrăjitori pe măsură ce își croia drum spre o casă ciudată, unde a descoperit adevăruri ascunse. Alte povești erau despre luptătorul Lugh, care își ucisese bunicul, un om crud al cărui ochi puternic distrugea pe oricine și orice îi ieșea în cale.

Lizzie îi povestea lui Jack și despre zânele care trăiau în colinele misterioase de la marginea Belfastului. Uneori, insista ea, aceste zâne răpeau oameni și îi duceau în palatele lor ascunse, unde petreceau până în zorii zilei. Astfel de povești au hrănit imaginația micuțului Jack. Îi plăcea să se plimbe pe drumuri de țară, unde spera să zărească vreo zână făcându-se nevăzută pe după vreo colină.

Fiindcă Belfastul era un loc insalubru, mama lui Jack, Flora Lewis, era mulțumită că cei doi fii ai ei apreciau mai mult viața la țară decât cea de la oraș. Belfastul era străbătut de un canal colector deschis și o pâclă umedă se așternea peste oraș. Când s-a născut Jack, în Belfast, speranța de viață a unui nou-născut era de doi ani. Drept urmare, părinții îngrijați făceau tot ce le stătea în putință să își protejeze copiii de bolile predominante ale vremii: difteria, tusea măgărească, holera, scarlatina și, mai ales, febra tifoidă, care făcuse ravagii în Belfast cu un an înainte de nașterea lui Jack.

Flora era hotărâtă să își apere fiii mai aprig decât orice mamă. Le interzicea să iasă din casă când ploua, adică vreo 200 de zile pe an. În schimb, Jack și Warren erau ținuți în spatele unei „porți” speciale, la ușa din spatele casei. Aceasta era un grilaj făcut din scânduri de lemn care închidea ușa din spate a casei, de unde băieții puteau să privească ploaia fără să se ude. La mijlocul lunii decembrie, cea mai întunecată perioadă din an, când soarele apunea la 15:50 după-masa, băieții aveau voie să se joace în podul casei, care era luminat de lămpi pe gaz. În fiecare vară, doamna Lewis, împreună cu câteva slujnice, îi ducea pe cei doi fii ai ei la mare. Destinația lor era mereu aceeași: plaja Castlerock, din comitatul Down. Deși era la doar 50 de mile de Belfast, pentru frații Lewis drumul până acolo era o adevărată aventură.

Plecau cu șaretă până la gara din Belfast, apoi urma o călătorie ușoară cu trenul, care străbătea meleaguri pitorești. Lui Jack îi plăcea să urce în vagonul din față, iar uneori reușea chiar să îl convingă pe mecanic să îl ia cu el în locomotivă.

Odată ajunși la Castlerock, se cazau într-o casă de la malul mării, iar apoi Flora îi lăsa pe fiii ei să exploreze împrejurimile. Lui Jack și Warren le plăcea să sară de pe pietre în bălți, să scoțoească printre alege după crabii și să sape gropi mari, care se umpleau cu apă la primul val. Deși Warren era cu trei ani și jumătate mai mare decât Jack, cei doi frați erau cei mai buni prieteni și nu simțeau diferența de vârstă dintre ei.

Lizzie le arăta multe locuri încărcate de puteri magice deosebite. Le povestea lui Jack și Warren despre spiriduși și despre cum aceștia ascundeau o oală cu aur la capătul fiecărui curcubeu. Povestea ei îi impresionase atât de tare pe băieți, că își pusese în cap să cerceteze dacă e adevărată. Au prins ocazia să facă acest lucru după ce s-au întors în Belfast, după vacanță. Într-o zi, când au ieșit la o plimbare scurtă, Jack a ridicat privirea și a văzut un curcubeu mare de tot, care părea că se termină chiar în grădina din fața casei în care locuia familia Lewis. A fugit în casă, a luat o lopată și l-a convins pe Warren, care era un pic mai reținut, să sape în grădina din fața casei și să caute oala cu aur pe care o îngropaseră spiridușii. Cei doi băieți au muncit de s-au rupt. Pe la asfințitul soarelui, săpaseră ditamai groapa, dar, din păcate, nu găsiră nici urmă de aur.

Târziu în seara aceea, Albert Lewis s-a întors acasă, obosit și iritat după o zi de muncă în biroul lui de consilier juridic la guvern. Fără să-și dea seama, a căzut în groapa din fața casei, de care se convinsese că cei doi fii ai lui îi întinseseră o capcană. Deși Jack a încercat să îi explice de ce săpase groapa împreună cu Warren, tată lui nu a crezut nicio iotă din spusele lui. S-a

enervat atât de rău pe ei, încât i-a pedepsit aspru pe amândoi. Așa a învățat Jack o lecție dură de viață: nu toată lumea putea să pătrundă pe tărâmul lui imaginar și să îi aprecieze eforturile de a dovedi dacă acesta era sau nu adevărat.

Când a învățat să scrie, Jack a început să își aștearnă poveștile pe hârtie. A scris despre șoricelul Sir Peter, „cavalerul de onoare” al Regelui Iepuraș, și Sir Ben, un broscoi neînfricat. Au trăit cu toții în Tărâmul-Animalelor în secolul al XIV-lea și au trecut prin multe peripeții. Pe unele dintre acestea, Jack le-a desenat și le-a însăilat sub formă de cărți.

Lui Jack îi plăcea și să confecționeze tot felul de lucruri. Și lui Warren la fel. O amintire care a rămas întipărită în memoria lui Jack a fost atunci când Warren a făcut o grădină în miniatură. Grădina fusese construită pe capacul de tînichia al unei cutii de biscuiți, din mușchi-de-copac, pietre și frunze și reprezenta peisajul sălbatic irlandez. Jack avea doar șase ani pe atunci, dar creația l-a impresionat enorm, de parcă ar fi avut senzația că o mai văzuse undeva. Ulterior avea să numească acea senzație „bucurie”.

Nimic interesant nu s-a mai întâmplat în viața lui Jack până a împlinit vârsta de șapte ani, când familia și slujitorii lor s-au mutat într-o casă nouă. Familia Lewis avea cinci slujitori: o bucătăreasă, un grădinar, o guvernantă, o asistentă și o menajeră. Bunica lui Jack murise, iar bunicul și-a dorit să locuiască împreună cu familia, ceea ce a însemnat că locuința închiriată din Belfast a devenit neîncăpătoare și incomodă pentru toți. Prin urmare, Albert a construit „Little Lea”, o casă spațioasă la marginea orașului. Sau, cel puțin, pentru cei doi băieți ai familiei Lewis așa părea. Casa, care avea trei etaje, era construită din cărămidă și avea ferestrele boltite. Proprietatea era mare, înconjurată de terenuri agricole, așa că băieții se puteau plimba sau alerga în voie pe câmpii.

De la fereastra camerei copiilor din noua casă, care era în aripa de vest, Jack și Warren aveau o priveliște minunată spre șantierul naval de pe Laguna Belfast. De acolo, vedeau sute de nave și ambarcațiuni de toate mărimile și formele, care intrau și ieșeau din lagună. Priveliștea le oferea celor doi frați ore în șir de distracție.

Dincolo de lac, înspre nord, se întindeau dealurile verzi numite Cheile Antrim din comitatul Antrim, iar spre sud, Dealurile Castlereagh din comitatul Down. Lui Jack i se păreau foarte îndepărtate și misterioase și se întreba ce tărâ-muri magice se întindeau dincolo de ele.

Cel mai tare lucru la casa cea nouă erau odăile micițe din mansarda care trona pe toată lungimea casei și care erau legate una de alta prin niște ușițe. Împreună, odăile din pod formau un fel de tunel îngust chiar pe sub țigle. Casa era atât de mare, încât nu aveau nevoie să depoziteze lucruri în mansardă. Cum niciun adult nu era interesat să se dea cu capul de grinzile joase, cei mari nu se aventurau niciodată pe acolo. Mansarda era domeniul privat al lui Jack și al lui Warren. Într-una dintre odăile micițe erau stivuite valize și cufere; într-alta era o grămadă de pânze vechi și de ziare îngălbenite. În altă încăpere era o masă ponosită, cu trei picioare. Băieții umpluseră odaia aceasta cu creioane, cretă, acuarele și cutii și tot soiul de hârtii cu ajutorul cărora se apucară să-și cre-eze propria lor lume. Jack plăsmui tărâmul imaginar Boxen, pe care îl desenă și îl coloră deopotrivă cu locuitorii lui, dar scrise și povești din acest tărâm. Între timp, Warren făuri în mintea lui un tărâm fantastic, pe nume India, pe care îl așternu în desene și cuvinte pe hârtie.

Din păcate, aventurile băieților în lumile lor imaginare au fost curmate la o lună după ce familia s-a mutat la Little Lea. La zece ani, Warren a fost trimis la școală în Anglia. Nu era un

lucru neobișnuit; multe familii anglo-irlandeze își trimiteau băieții la școală în Anglia, pentru a avea parte de o educație aleasă. Dar puțini dintre ei își trimiteau băieții la o școală atât de îngrozitoare precum Școala Wynyard din Watford, în Hertfordshire. Din informațiile pe care domnul și doamna Lewis le citiseră despre acel loc, părea o școală bună, dar, de fapt, era un loc plin de abuzuri. Însă Jack nu a știut nimic despre ororile ce aveau loc la școala respectivă decât după ani de zile, când a fost și el trimis la Școala Wynyard.

Până una alta, fără Warren, lui Jack viața i se părea plictisitoare. Tată lui insista să stea mai mult la parter. În fiecare seară, după cină, Jack, mama și tatăl lui se retrăgeau în bibliotecă, unde citeau câteva ore. Jack avea voie să citească orice voia dintre sutele de cărți din casă. Curând, a ajuns să îi placă poveștile cu animale precum *Black Beauty* și cele magice scrise de Edith Nesbit, o autoare prolifică de cărți pentru copii. Jack a fost fascinat în special de cartea ei *The Story of the Amulet* [Povestea amuletei, n.tr.], în care niște copii din Londra găsesc din întâmplare o amuletă magică, ce îi putea duce înapoi în timp, în ținuturi nemaipomenite.

În timpul zilei, o guvernantă pe nume Miss Harper îi preda lecții lui Jack. Totuși, Flora Lewis, absolventă de matematică la Colegiul Queen's din Belfast, insistase să îl învețe chiar ea pe Jack franceză, latină și matematică. Erau lecțiile lui preferate. În tot acest timp, Jack a ajuns să admire inteligența și agerimea mamei sale.

După-amiaza, când termina lecțiile, Jack se ducea în pod și continua să inventeze propriile sale povești. Îi scria scrisori lui Warren în care îl informa despre ce se mai întâmpla în Boxen. „În prezent, Boxen este CAM ZGUDUIT”, îi scria el într-o scrisoare. „Tocmai a primit vești că Regele Iepuraș a fost luat captiv. Coloniștii (care sunt, desigur,

războiniciei) au încurcat-o: nici nu îndrăznesc să iasă din casă din cauza gloatelor. În Tararo, prusacii și boxonienii sunt prinși într-un conflict îngrozitor unii împotriva altora și a băștinașilor. Generalul Quicksteppe plănuiește să îl scape pe Regele Iepuraș.”

Spre încântarea lui Jack, în vara anului 1907, în loc ca Warren să vină acasă în vizită, doamna Lewis hotărî ca ea și Jack să îl ia din Londra și să meargă toți trei împreună în vacanță pe coasta de nord a Franței. Pentru Jack, care avea pe atunci opt ani, era prima călătorie în afara Irlandei. S-a bucurat de fiecare clipă din acea călătorie. În Londra, au fost la zoo, unde Jack a văzut elefanți și zebre, deși cel mai mult l-a impresionat o cușcă cu șoareci albi.

De la Londra, Flora și fiii ei au trecut Canalul Mânecii și au mers într-un sat de la malul mării, Beneval, lângă Dieppe. Fiind din nou împreună, Jack și Warren au cutreierat bucu-roși satul și malul mării. Inspirat de vizita de la grădina zoologică din Londra, Jack a început să scrie o carte cu titlul *Living Races of Mouse Land*.

Întorcându-se la Belfast și petrecând încă un an fără Warren, Jack a continuat să citească multe dintre cărțile din casa Lewis. A citit *Paradisul pierdut* și a hotărât că trebuia să stea și să se gândească la mesajul cărții. Asta l-a stârnit să scrie și mai mult, ajungând la o varietate mare de cărți pe care le-a notat pe o bucată de hârtie cu titlul „Lista cu cărțile mele”:

Building of the Promenade [Construirea punții de promenadă] (povestire),

Manx Against Manx [Animal fără coadă contra animal fără coadă] (nuvelă/ficțiune),

Town [Orașul] (eseu),

Relief of Murry [Eliberarea cetății șoricești Murry](pagină de istorie),

Bunny [Iepurașul] (articol),

Home Rule [Declarație de independență] (eseu),

My Life [Viața mea] (jurnal)

Jack începuse să facă însemnări în jurnal încă de la Crăciun, imediat după ce împlinise nouă ani. În el, a scris despre familia lui și slujitorii din casa lor. „Am mulți dușmani, dar în casa asta sunt doar doi, pe care îi cheamă Maude și Mat. Maude e mai rea decât Mat, dar ea se crede o sfântă... Papy [tata] este stăpânul casei, un bărbat în care vezi trăsături puternice predominante familiei Lewis: nervos, foarte sensibil, de treabă când nu e nervos.” Despre mama lui, Jack a scris că „este ca toate femeile de vârstă mijlocie, robustă, cu păr brunet, ochelari, iar tricotatul e preocuparea ei principală.” Jack și-a îndreptat apoi atenția asupra propriei persoane. „Eu sunt ca cei mai mulți băieți de nouă ani și semăn cu Papy, nervos, cu buze groase, slab și, în general, îmbrăcat în flanel.” L-a descris și pe bunicul Lewis, care s-a mutat la Little Lea după ce a murit bunica lui Jack. Bunicul „e un bătrânel de treabă în anumite aspecte.” Dar îi plăcea să își plângă de milă. Jack mai notă despre el: „Așa sunt bătrânii.”

Viața simplă și previzibilă a lui Jack s-a schimbat în februarie 1908. Dintr-odată, adulții din casă au început să vorbească în șoaptă între ei și să își arunce priviri cu subînțeles. De-a lungul anilor, Jack se obișnuise să vadă că mama lui nu se simțea prea bine, fiindcă suferea de astm și avea migrene. Dar, de data asta, se îmbolnăvisese de ceva mult mai grav. Medicul i-a pus diagnosticul de cancer de stomac și a insistat că avea nevoie de o operație cât mai curând.

Janet și Geoff Benge

Jack a căutat la adulții din viața lui asigurarea că totul avea să fie bine, dar nimeni nu s-a gândit să îi spună ce îi aștepta, atât pe mama lui, cât și pe întreaga familie Lewis.